

Informácie sa budú utajovať novým spôsobom.

(Združenie Občan a demokracia, Bratislava, 3. 5. 2004) - Od 1. mája 2004 je účinný nový zákon o ochrane utajovaných skutočností. Spolu s ním začalo platiť i nariadenie vlády, ktoré stanovilo 21 oblastí, v rámci ktorých môžu byť informácie utajené ako utajované skutočnosti.

Ide napríklad o oblasť zabezpečenia bezpečnosti a obrany štátu, zabezpečenia vnútorného poriadku a bezpečnosti, oblasť medzinárodných rokovanií, oblasť ochrany jadrovej bezpečnosti alebo oblasť činnosti spravodajských služieb.

Doteraz boli platné jednotne stanovené podrobné zoznamy utajovaných skutočností. Podľa nového zákona ich nahradili široko formulované oblasti. Úrady už nebudú viazané jednotne stanoveným zoznamom utajovaných skutočností. V rámci každej široko formulovanej oblasti budú mať možnosť utajiť informácie, pri ktorých prídu k záveru, že je potrebné chrániť ich v záujme štátu. Každý úrad si teda bude môcť stanoviť svoj vlastný zoznam utajovaných skutočností.

Podľa právnika Petra Wilflinga zo združenia Občan a demokracia „Oproti prechádzajúcej právnej úprave ide o uľahčenie možnosti úradov utajovať informácie. Nový zákon dáva úradom veľké možnosti subjektívne rozhodnúť, ktoré informácie majú byť utajené. Bude závisieť na Národnom bezpečnostnom úrade i na občanoch, aby dostatočne kontrolovali, či úrady neutajujú aj informácie, ktoré by mali byť verejné. Pri posudzovaní rozhodnutí úradov o utajení informácií budú mať zároveň oveľa náročnejšiu úlohu aj súdy.“

Zákon a nové nariadenie vlády však obsahujú aj ustanovenia, ktoré by mali pomôcť zabezpečiť verejnosť informácií dôležitých pre občanov. Zákon výslovne ustanovuje určité druhy informácií, ktoré nemôžu byť utajovanými skutočnosťami. Ide napríklad o informácie o nezákonnom postupe alebo rozhodnutí úradov, závažnom ohrození alebo poškodení životného prostredia, života a zdravia alebo nehospodárnom a neefektívnom nakladaní s verejnými prostriedkami. Nariadenie vlády zasa ustanovuje, že zoznam utajovaných skutočností vydaný každým úradom je verejný. Verejným by malo byť aj odôvodnenie, prečo je potrebné utajiť jednotlivé druhy informácií v zoznamoch.

Podľa riaditeľa internetového denníka Changenet.sk Norberta Brázdu „Úrady by mali iniciatívne zverejniť zoznamy utajovaných skutočností vrátane zdôvodnenia, prečo majú byť jednotlivé druhy informácií utajované.“ Podľa Petra Wilflinga „Ak úrady zoznam iniciatívne nezverejnia, budú ho musieť podľa zákona každému na požiadanie poskytnúť. Iniciatívne zverejnenie zoznamov bude aj pre úrady lepším riešením.“

Utajovať informácie ako utajované skutočnosti možno podľa zákona iba vtedy, ak je to potrebné na ochranu dôležitých záujmov Slovenskej republiky. Prehnané a nerozumné utajovanie informácií zo strany úradov môže viesť k absurdným situáciám. Ak by úrad chcel utajiť aj takú informáciu, pri ktorej potreba utajenia v záujme štátu v skutočnosti neexistuje, aj samotný úrad by potom musel takúto informáciu prísne chrániť ako utajovanú skutočnosť. Z nedávnej minulosti sú známe prípady označenia informácií o hospodárení s majetkom za utajované skutočnosti zo strany viacerých obcí a miest. Prezradenie čo len jednej takejto informácie osobe bez bezpečnostnej previerky by však bolo trestným činom, čo by mohlo viesť k ochromeniu činnosť týchto obcí, alebo aj iných úradov.

Podľa právničky Kristíny Polákovej zo združenia Občan a demokracia „Pri utajovaní informácií budú musieť úrady veľmi starostlivo dbať na to, aby nevznikli takéto nezmyselné situácie alebo aby utajením informácií, ktoré by mali byť verejné, neporušili ústavné právo na informácie.“

*Kontakt: Mgr. Peter Wilfling, Združenie Občan a demokracia, Dobrovičova 13, 811 09 Bratislava
e-mail: wilfling@changenet.sk, tel.č.: 02/ 5292 0426, 5292 5568*